

DET UDENRIGSPOLITISKE SELSKAB
THE DANISH FOREIGN POLICY SOCIETY

UDENRIGSMINISTERIET

KAN GRØN OMSTILLING BETALE SIG?

AF MATHIAS ELKJÆR CHRISTENSEN & SIMON GRUND

Al kur er sur for den menneskelige natur – og grøn omstilling kan let føles som en kollektiv slankekur. Vi skal forbruge mindre, eller i det mindste ændre vores ressourceforbrug. De danske partier løber om kap for at blive Danmarks klimaparti. Men kan grøn omstilling egentlig betale sig? Det må man håbe, for skal vi bremse klimaforandringer er vi nødt til at se politisk sammenhold og økonomisk slagkraft.

Isen smelter på polerne og ekstremt vejr har fordrevet millioner af mennesker fra deres hjem. Her i Danmark er klimaforandringer mindre synlige, men debatten (og frygten) fylder i den kollektive bevidsthed. Hvordan kan Danmark som småstat bidrage til den globale indsats mod klimaforandringer og samtidigt varetage både indenrigs- og udenrigspolitiske behov? Kan grøn omstilling vendes fra en omkostning til en økonomisk gevinst for Danmark?

Uanset hvad man mener om klimaet, så er behovet

for stillingtagen ikke til at overse – og det ser ud til at grøn er godt på vej til at blive den nye internationale yndlingsfarve.

Danmark er nødt til at bekende kulør for ikke at komme bagud. I de kommende år skal Danmark placere sig strategisk på den geopolitiske scene, ligesom danske virksomheder skal følge med på et turbulent marked der ønsker mere bæredygtighed. Hvordan kan Danmark agere mest strategisk, både med hensyn til geopolitik og økonomi?

Danmark som klimaland

Indtil for nyligt har Danmark ligget langt bag sine nordiske kolleger når det kom til grøn omstilling. Ifølge det internationale Climate Change Performance Index (CCPI) lå Danmark i 2018 på en global 15. plads, mens de i 2019 klatrede hele vejen op på en 5. plads. Her ligger vi nu lige efter Sverige og kan nyde godt af det positive omdømme, som det bringer. Specifikt nævner rapporten fra CCPI, at det er skiftet i klimapolitik, der har hjulpet Danmark med det hurtige spring op i eliten, når det kommer til klimahandling.

Det mest omfattende klimapolitiske skridt Danmark har taget i 2019, er den nye klimaaf tale. Aftalen forpligter Danmark til at reducere landets CO₂-udledning med 70% frem mod 2030 i forhold til 1990-tal. Denne tiårige målsætning er det første eksempel på de nye delmålsmekanismer, som klimaaf taltalen har introduceret; hvert femte år skal aftalepartierne drøfte nye delmål med et tiårigt perspektiv, hvor det endelige mål er CO₂-neutralitet i 2050. Regeringen har allerede sat ambitiøse mål. Blandt andet har Danmark forpligtet sig på at være kulfri i 2030, samt stoppe efterforskning og boring efter nye oliefelter, gas og skifergas. Samtidig skal Danmarks energinetværk dækkes af vedvarende energi, og den grønne teknologiske udvikling skal fortsættes. Alt dette skal støttes af en kombination af private og offentlige investeringer. Regeringen har derfor oprettet en strategisk klimafond (Danmarks grønne fremtidsfond) med en kapacitet på 25 milliarder kroner. Penge, der skal sørge for, at danske virksomheder kan finde (og fastholde) fodfæstet på det danske og det internationale marked. Håbet er, at klimafonden vil give danske virksomheder et forsprang i det hastigt voksende, internationale marked.

Grøn vækst

Faktisk ser vi i Danmark gode og konkrete eksempler på, hvordan den grønne omstilling skaber vækst. I 2016 bestod den danske energisektor af 73.000 fuldtidsstillinger, hvoraf de 31.000 var beskæftiget i den grønne energisektor. Beskæftigelsen stiger seks gange hurtigere i den grønne energisektor

sammenlignet med erhvervslivet generelt. Alene fra 2014-2016 blev der oprettet 3.300 nye stillinger i den grønne energisektor.

Men hvad skyldes denne vækst indenfor den grønne energisektor? Det skyldes i høj grad, at Danmarks grønne image tiltrækker udenlandske investeringer. Landets konkurrencedygtighed, høje forsyningsikkerhed og produktion af grøn energi har gjort Danmark til et attraktivt sted for energiinvesteringer. I 2016 eksporterede Danmark for 83,8 milliarder kroner i grøn energiteknologi, hvilket betyder, at over halvdelen af dansk energiteknologisk eksport var grøn (56,8%). Den grønne energisektor forventes at vokse eksplosivt i fremtiden. Det Internationale Energiagentur anslår markedet til at have et investeringsbehov på 13.500 milliarder dollars i perioden 2015-2030. Et markedspotentiale, der kun kan realiseres ved internationalt engagement og handel.

Internationalt samarbejde

Skiftende regeringer har sørget for, at den grønne omstilling er i fuld sving i Danmark, men klimaforandringer er ikke isoleret til Danmarks grænser. Derfor har Danmark blandt andet indgået et vidensdelingssamarbejde med en række andre lande, hvor formålet har været at skabe global reduktion i CO₂-udledning. Eksempelvis har Danmarks samarbejde med Kina til formål at reducere Kinas udledning med en mængde tilsvarende Danmarks samlede udledning. Samarbejdet med Kina og andre lande understreger blot, at klimaforandringer bedst bremses

gennem globalt samarbejde. Eftersom klimaforandringer er en global udfordring, så skaber de også international efterspørgsel efter løsninger – løsninger, som Danmark kan eksportere. Samtidigt skal Danmark dog have for øje, at klimaforandringerne bringer geopolitisk kompleksitet med sig.

Geopolitisk set har klimaforandringer nemlig betydet, at eksempelvis Arktis er blevet sat i fokus. Isen har trukket sig tilbage i sådan en grad, at nye sejlruter nord om Canada og Rusland bliver mulige i den nærmeste fremtid. Indlandsisens tilbagetrækning betyder også, at udvinding af hidtil tildækkede mineralressourcer bliver tilgængelige. Herved opstår muligheden for nye olie- og gasboringer, og pludselig er både Danmark og andre arktiske aktører nødt til at statuere deres geografiske rettigheder i regionen. Et scenarie, som allerede har gjort Arktis til en politisk kampplads med økonomiske såvel som politiske og klimamæssige konsekvenser for fremtiden.

En anden udfordring, Danmark og Danmarks allierede står overfor, er presset fra Rusland. Rusland udnytter systematisk sine gasdepoter, som aktivt udenrigspolitisk instrument – dette ses eksempelvis i Central- og Østeuropa, hvor importen af russisk gas er én af de primære kilder til energi. Via dette har Rusland en mulighed for politisk indflydelse på europæiske lande. En magt, som Rusland jævnligt demonstrerer: I starten af 2018 hævede Rusland prisen på naturgas til Armenien med 10 procent, kun få dage efter den russiske præsident

Vladimir Putin havde mødtes med Armeniens premierminister Nikol Pashinyan. Denne energistrategi fra Rusland er yderligere manifesteret i Nord Stream II projektet (NS2). Et projekt med formål at bygge en gasledning fra Rusland til Tyskland, hvilket vil lede til tysk afhængighed af russisk gas.

Det internationale marked

De mest klimabelastende dele af vores samfund; energi, transport og fødevarer, er alle tre kerneelementer i den globale økonomi. Når efterspørgslen stiger på grønne alternativer indenfor disse tre, så flytter penge hænder. Det har været skiftende regeringers målsætning at markedsmodne dansk grøn teknologi, således at overgangen fra sort til grøn sker ved hjælp af danske virksomheder og danske løsninger; både i Danmark og i udlandet.

Som nævnt anslår det internationale energiagentur markedet for grønne el-løsninger til at have et investeringsbehov på 13.500 milliarder dollars i perioden 2015-2030. Allerede nu kan man i denne sammenhæng se, hvordan investeringer begynder at finde vej til de bæredygtige løsninger; markedsplatformen Morningstar rapporterer en voldsom tilstrømning af bæredygtige fonde (equity traded funds) og at disse fonde har stor succes. Det gennemsnitlige årlige flow af penge i bæredygtige fonde har været 30 gange højere i perioden 2013-2018 sammenlignet med perioden 2009-2012, hvilket vidner om en stor interesse blandt investorerne. En interesse, der med tiden kan vise sig at flytte (penge)bjerge fra sort investering til grøn investering, og som virksomheder

med en stærk miljøprofil nyder godt af.

Eksempelvis har elbilfirmaet Tesla fordoblet værdien af sine aktier i løbet af de sidste seks måneder, mens resten af bilindustrien halter efter, når det kommer til vækst. Det er svært entydigt at sige, om denne vækst kan tilskrives Teslas brug af elektricitet i stedet for benzin eller diesel, men væksten er i hvert fald stærkt iøjnefaldende. Denne vækst har de traditionelle bilfirmaer lagt mærke til, og den er medvirkende til, at vi ser flere og flere konventionelle bilmærker lancere elbiler. Danske Vestas har også fordoblet sin aktiepris siden 2015 og fortsætter med at indhente nye store bestillinger på højteknologiske vindmøller på det globale marked. På denne måde viser markedet både tænder og agilitet. Det viser, at selvom Greta Thunberg måske ikke bliver skænket meget andet end tweets i amerikansk politik, har hendes budskab muligvis alligevel indflydelse på investorerne. De lytter nemlig nøje, for de vil være på forkant med fremtidens forbrugere. Politisk kan man også se forskellighed i holdningen til grøn omstilling. Selvom USA ikke har forpligtet sig på at overholde Paris-aftalen, har adskillige stater selv erklæret, at de har intentioner om at forsøge at leve op til aftalens klimamål. Staten Texas har selv investeret over 7 milliarder dollars i vindenergi siden 2020 og har lige nu en vindproduktion stor nok til at dække behovet fra omkring seks millioner hjem.

I det hele taget er der mange typer af købere på markedet for grøn energi. I 2019 indkøbte

møbelfirmaet IKEA vindmøller for én milliard kroner. Desuden slog Kina alle rekorder, da de i 2015 installerede flere vindmøller end hele Den Europæiske Union tilsammen. I dag står Kina for produktionen af over en tredjedel af al vindenergi i verden, og de fortsætter med at udvikle den vedvarende del af deres elnet aggressivt. Centraleuropæiske og østeuropæiske lande, der lige nu eksisterer i energiafhængighed af russisk gas, er også i gang med at omstille deres elnet til mere grøn energi. Den høje pris for selve omstillingen kan for disse lande betyde, at skiftet foregår langsomt, men markedet er uden tvivl på vej.

Danmarks strategi

På et hurtigt voksende marked med både private købere og (i særdeleshed) gigantiske købere såsom Kina og USA er det vigtigt, at danske virksomheder formår tre ting: Først og fremmest at have gode løsninger, der leverer den værdi, markedet efterspørger. For det andet at kunne producere løsningerne i en stor nok skala til at kunne følge med efterspørgslen. Slutteligt at bevare en attraktiv profil som kan sikre, at investorer fortsætter med at have tillid til virksomhederne.

Det første kriterie, der primært berører kvaliteten af danske løsninger, bliver lige nu varetaget af investering i forskning og teknologiudvikling. Det er et punkt, som vi skal værdsætte; vi kan nemlig ikke garantere at lave de billigste løsninger. Men vores nationale brug af grøn energi har været med til at stimulere udviklingen af grøn energiproduktion, og vores høje

DET UDENRIGSPOLITISKE SELSKAB
THE DANISH FOREIGN POLICY SOCIETY

UDENRIGSMINISTERIET

teknologiske niveau har et internationalt omdømme.

Det andet kriterie, produktionsvolumen, håber regeringen, at klimafonden kan hjælpe med. Det er lettere at sælge et produkt, når det først er produceret, og her eksisterer der en økonomisk hurdle. Danske virksomheder kan bruge klimafonden til at kickstarte deres udvikling og produktion, og til at tilbyde en større volumen af produktet når det bliver efterspurgt. Faktisk går hele 14 milliarder ud af den grønne fremtidsfonds 25 milliarder til at fremme danske virksomheders eksport.

Sidst skal de danske virksomheder opretholde en profil, der er attraktiv for privat investering. For at det skal lykkes, skal man kunne demonstrere både vækst, stabilitet og ikke mindst, troværdighed. Hvorvidt investorerne er klar til at investere de 13.500 milliarder dollars, som der er behov for, må tiden vise. Firmaer som Tesla og Vestas har vist, at grønne aktier kan være ekstremt attraktive for markedet. På den anden side har dansk klimainvestering en lidt broget historie; staten har tidligere oprettet en klimafond, som ikke har formået at få den volumen, man havde regnet med, på trods af god opbakning fra de danske pensionskasser. Alligevel kan særligt erfaringer fra amerikanske klimafondes vækst være opløftende for troen på, at også danske investorer kan tjene penge på investering i klimabevidste løsninger.

Et lille land i en stor verden

Som tidligere nævnt står Danmark overfor to

geopolitiske udfordringer; situationen i Arktis og den europæiske afhængighed af Ruslands gas. Situationen i Arktis er under rivende udvikling. USA har tilbudt at købe Grønland, Rusland planter flag på Nordpolens havbund og Arktisk Råd får flere og flere observatørmedlemmer. Med andre ord er Arktis en af fremtidens brændpunkter. Danmark har en nøgleposition, når det kommer til at påvirke udfaldet af landstridighederne i Arktis. Eftersom den smeltende is på Arktis åbner op for nye muligheder, er det vigtigt, at Danmark bibeholder deres geografiske krav på Arktis. Dette vil utvivlsomt styrke Danmarks position i NATO-samarbejdet, da dansk farvand vil blive endnu vigtigere i forhold til den geografiske adgang til sejlruiter gennem nordpolen. Det kan skabe arbejdspladser og vækst langs de nye sejlruiter. Derfor er også Grønland strategisk vigtig for Danmark; dels fordi Grønland og dets omkringliggende havområde udvider Danmarks geografiske position i omverden ganske voldsomt, men også fordi Grønland kan være en kilde til fremtidig vækst, blandt andet i form af havne til fremtidig sejlads over Nordpolen.

Danmarks håndtering af Rusland flugter med den europæiske position over for Rusland. Ønsker EU at være mere uafhængig af russisk indflydelse, kræver det, at EU arbejder hen imod energiafhængighed fra Rusland. Det kræver en omstilling af den europæiske energiproduktion. En afhængighed, som er allermest potent i Østeuropa, hvor det politiske træk fra Rusland er ekstra synligt.

I takt med at grønne energiløsninger fra Danmark bliver bedre (og billigere), vil det også blive mere attraktivt for Østeuropa at investere i vedvarende energiteknologi fra Danmark. Investeringen kan også katalyseres af europæisk støtte og den økonomiske vækst i Østeuropa. Det betyder, at danske virksomheder i fremtiden vil kunne indhente betydelige bestillingsordrer fra regionen. Det vil skabe vækst i Danmark og samtidig styrke Danmarks nationale sikkerhedsinteresser. Europæisk energiafhængighed af Rusland er et udenrigspolitisk og sikkerhedspolitisk ønske, både for Danmark og for EU.

I en tid med opblussende konflikter i Mellemøsten, pres fra Rusland og tvetydige politiske signaler fra USA er pålidelig adgang til energi i det hele taget afgørende for økonomisk stabilitet. Derfor udgør grønne og vedvarende energikilder et sikkerhedsmæssigt rentabelt projekt. Et attraktivt perspektiv ved grøn energi er nemlig, at det indsamles fra naturlige fænomener, der kan findes stort set overalt i verden; vind, sol og hav. Dermed kan Danmark og EU frigøre sig for afhængigheden af fremmede magters energiressourcer ved at overgå til ovennævnte vedvarende energikilder. Danmark selv har formået at tage store skridt i retning af energiafhængighed. Vores import/eksport af energi med omverdenen går nogenlunde i nul (vi eksporterer lige så meget, som vi importerer) og produktionen af vindenergi er steget støt de sidste mange år. Faktisk overstiger Danmarks energiproduktion fra vind den samlede energiproduktion

fra lokale og centrale kraftværker. Vi er således allerede godt på vej med den grønne omstilling – i hvert fald på energifronten. Dette stiller Danmark i en unik position, da det betyder, at Danmarks forsyningsnetværk er blandt de mest stabile i verden. Netop stabilitet er en afgørende faktor for, om store tech-tunge virksomheder vælger at åbne afdelinger i Danmark. Siden Danmark påbegyndte omstillingen til pålidelig og vedvarende grøn energi, har internationale virksomheder såsom Google, Apple og Facebook valgt at åbne datacentre i Danmark. Dette illustrerer, hvordan man kan skabe jobs gennem den grønne omstilling – også jobs uden for energisektoren.

Når det kommer til energiproduktion og klimapolitik, er Danmark langt fremme i skoene. Men på andre centrale områder er Danmark langt fra et foregangsland: Vi flyver mere end det europæiske gennemsnit, og vi spiser meget rødt kød. Vores kødproduktion bliver stadig vedligeholdt med importeret foder fra Argentina og Brasilien. I disse lande er foderproduktionen med til at brænde regnskove og til at forgifte lokalbefolkningen med skrappe sprøjtemidler, som er ulovlige i Danmark og EU. Dansk kvægproduktion kan på grund af foderimporten fortsætte med at tilbyde billigt kød, uden at bryde dansk eller europæisk lovgivning. Hvis Danmarks klimaomdømme skal undgå at tage skade, så bør denne produktion formentligt ændres med tiden. I særdeleshed hvis vi vil være et land, der går foran og skaber nye, klimavenlige løsninger, der kan eksporteres til omverden.

DET UDENRIGSPOLITISKE SELSKAB
THE DANISH FOREIGN POLICY SOCIETY

UDENRIGSMINISTERIET

Landbrug og Fødevarer har for nyligt påtaget sig opgaven med at blive CO₂-neutral i 2050. Den CO₂-tunge industri har sat sig for at forske i måder, hvorpå de kan bidrage til den selvsamme nationale målsætning om CO₂-neutralitet i 2050.

Flyrejser udgør den mest udledningstunge form for rejse. Selvom flyindustrien arbejder på at reducere sin CO₂-udledning, udgør flyrejser stadig en af de største kilder til udledning af drivhusgasser. Hvis ikke denne kendsgerning skal påvirke Danmarks brand som grønt foregangsland, så bør det overvejes politisk, om udvikling og implementering af mindre CO₂-belastende former for transport bør foretrækkes frem for flyrejse. Kina har de sidste ti år investeret massivt i udbredelsen af deres elektriske lyntog. I dag er Kina forbundet i et stort integreret jernbanesystem, som er drevet udelukkende ved hjælp af el. I sidste ende har det betydet, at megen trafik er flyttet fra luften og ned på jorden, hvilket betyder mindre CO₂ og luftforurening i Kina. Selvom Danmark ikke er egnet til lyntog på grund af vores størrelse, har Togfonden fra 2013 betydet, at hovedbanenettet bliver elektrificeret. Dette understreger, at grønne og kollektive transportmuligheder er under implantation i Danmark. Det kan forhåbentlig medvirke til en reduktion i indenrigsflyvning. Der er her et åbenlyst behov for, at det europæiske toget integreres i sådan en grad, at det kan udgøre et alternativ til lavprisflyselskaberne. Prisen på en togbillet gennem Europa skal ned på et niveau, hvor det kan konkurrere med flyselskaberne. Dette vil kræve politisk prioritering, hvilket i sidste ende betyder finansiel prioritering.

Den menneskelige pris

Som miljøet forandrer sig, vil der uundgåeligt være mennesker, hvis levevilkår bliver påvirket. Det leder allerede nu til klimaflygtninge; i det første halvår af 2019 er det estimerede antal fordrevet på grund af ekstreme vejrforhold på syv millioner mennesker. Indtil videre foregår dette langt fra Danmark, men det kan hurtigt komme tæt på, som vi så det under den humanitære krise i 2015. Europa demonstrerede under 2015-krisen, at vi som union ikke var klar til at håndtere store mængder af mennesker, der har akut behov for asyl. For Danmark blev det tydeligt, at en europæisk udfordring meget hurtigt også kunne blive en dansk udfordring – og det har næppe ændret sig siden. Rent sikkerhedspolitisk er det vigtigt, at Danmark, i samarbejde med de andre EU-lande, lægger en plan (og forpligter sig til at overholde den) for, hvordan man skal samarbejde i tilfælde af nye flygtningestrømme. I særdeleshed strømme af mennesker, der er fordrevet af klimamæssige årsager.

Kan grøn omstilling betale sig? Spørgsmålet kunne måske lige så godt lyde: Kan det betale sig at lade være? Eller; har vi overhovedet et valg? Markedet såvel som de geopolitiske vilkår har gjort det grønne område til et 'land of opportunities', og Danmark befinder sig lige nu i en gunstig position til at bidrage positivt til bremsningen af klimaforandringer. En proces, som vi kan katalysere ved at agere strategisk, og skabe både politisk og økonomisk vinding undervejs for Danmark.